

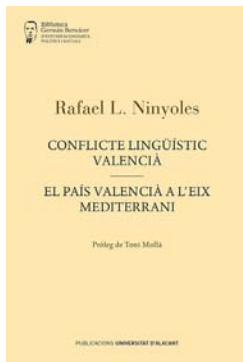
literatura

MANUEL LILLO I USECHI

Rafael L. Ninyoles explica el 'Conflicte lingüístic valencià' des d'una perspectiva àeria, fugint de la quotidianitat i anant al camp teòric, la seua gran especialitat.

Un assaig acadèmic sobre un tema que s'ha tractat en múltiples ocasions. I que destaca, precisament, per la seua originalitat. Un tret difícil, atès que els escrits precedents sobre aquesta temàtica són nombrosos.

La radiografia sociolingüística del País Valencià

Conflicte lingüístic valencià

El País Valencià a l'eix mediterrani

RAFAEL L. NINYOLES

Pròleg de Toni Mollà
Publicacions Universitat d'Alacant
Sant Vicent del Raspeig, 2017
Assaig, 187 pàgines

Joan Fuster entenia l'assaig com la "literatura d'idees". Les idees sovint van acompanyades d'especulacions inevitables, obligatòries per presentar conclusions aparentment indiscutibles. Per això, hi ha qui practica aquest estil emparant-se en dades objectives que presenten realitats "allunyades de la literatura ideològica i del to doctrinari". Rafael L. Ninyoles té aquesta virtut. I és una de les coses que l'han convertit en un referent de la sociolingüística.

El seu estudi, per tant, va enllà de les situacions particulars i tracta de dibuixar un tot que explique el conflicte lingüístic valencià. "Es tracta de vèncer la viciosa propensió a convertir el nostre conflicte lingüístic en un dossier inacabable d'anècdotes i de controvèrsies autobiogràfiques". Per assolir aquesta intenció s'ha de mirar a dalt: a com es tracta el bilingüisme des de les institucions que l'imposen per tal de detectar els efectes —intencionats— que provoca entre la població. Un exercici que condueix a precisions extraordinàries. Com la de Lluís V. Aracil, citada pel mateix Ninyoles, quan diu que "el contingut del bilingüisme mític és essencialment evasiu, inconcret,

inefable. No hi ha res tan lluny de la imaginació del bilingüista com dir-nos francament en quins termes ha de consistir —o consisteix ja— el bilingüisme que ell exalça". Els polítics que proclamen i apliquen el bilingüisme, doncs, busquen l'ambigüïtat a l'hora de desenvolupar polítiques sobre l'ús del català perquè, d'alguna manera, el seu treball es faça visible sense alhora tindre gaires resultats satisfactoris per a la llengua autòctona.

Una política coherent amb el continuïsm del pensament que les elits valencianes han tingut sobre el català al llarg de la història. L'any 1966, Enrique Barco Teruel expressava en Vosotros, los españoles que "el habla valenciana, dialecto del catalán, no constituye vínculo cultural ni social decisivo, ni es base para hecho diferencial alguno. No ha dado lugar a una literatura propiamente dicha, y es un lenguaje familiar, copular, incluso rehuido por las personas cultivadas". L'assumpció d'aquest criteri és la base de molts menyspreus contrarestats per la força cívica de molts sectors —especialment els educatius— que han mantingut el català a les escoles malgrat la visió predominant que el desestima. Tal com

teatre

Francesc Foguet escriu sobre 'Tortugues: la desaceleració de les partícules'

televisió

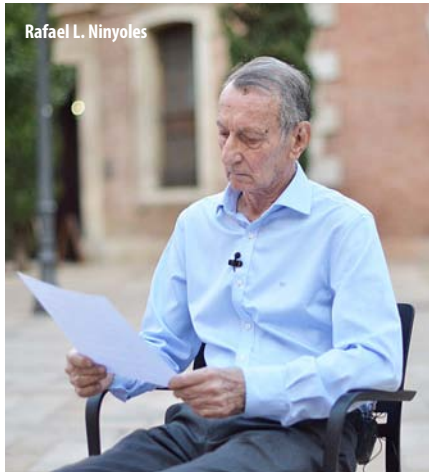
Toni de la Torre ens proposa aquests dies una alternativa al menú habitual

expressa Ninyoles, "el bilingüista aspira a 'eixir del pas' amb una mena d'oportunisme conciliador, idealment neutre". "En circumstàncies determinades, l'ús de dues llengües pot significar, simplement, un ajustament transitori a una situació real de conflicte". És el pas obligatori, per tant, per assolir l'objectiu dels qui aposten per la supremacia lingüística. "Que surja el efecto sin que se note el cuidado", tal com va dir el comte-duc d'Olivares.

En tot cas, l'últim exemple exposat era una ingerència externa. El cas del País Valencià resulta distint, perquè és l'exemple paradigmàtic d'autoodi. Les elits autòctones han estat les que han canviat de llengua pel seu propi compte. Per això, Ninyoles compara l'exemple amb el d'alguns negres nord-americans de classe mitjana, refractaris a relacionar-se amb afroamericans de classe inferior. "Podem dir que aquesta actitud comporta una frustració que tendeix a desenvolupar l'agressivitat de l'individu, no pas contra la causa real del conflicte —el capteniment dels grups dominants— sinó del propi grup. Es tracta, així, d'un tipus de resposta que ens recordaria al funcionament d'un boomerang: frustració, agressivitat, desplaçament sobre el propi grup, tornada a la frustració, etc."

Un autoodi que es reflecteix en actituds tan característiques com les del folklore. L'autosuficiència generada per aquesta distinció d'una cultura popular pròpia "força la cultura autòctona a convertir-se en un mer residu inert d'ella mateixa. I aquest és el punt en què conflueixen els conceptes d'autòcton (pertanyent a la terra) i fòssil (extret del si de la terra)". Sovint, tal com passa amb els sicilians —posats com a exemple— "la vanitat és més forta que la misèria".

Tot plegat és el resultat —o l'evolució natural— d'una perspectiva pràctica que ha facilitat al llarg dels darrers segles l'abandonament de la llengua pròpia per part de les elits del país. "Teòricament, mentre l'ascens social de l'individu o grup tingués uns límits, aquests límits treballarien com a frens del canvi lingüístic".

Rafael L. Ninyoles

Una teoria global que es podria percebre perfectament des d'exemples concrets. Si aquesta aspiració social ha estat limitada és pel fet que no tothom l'ha interioritzat. En paraules de Badia Marín citades al llibre que analitzem, "el fet incontrovertible és que la llengua oficial s'imposà inclús com a aspiració del poble, aspiració malentesa si acàs, però aspiració a la fi, d'obtenir la distinció d'home cultivat... No convé, puix, que caiguem en l'error d'estimar més patriota al llaurador i al menestral per mantenir la parla casolana, puix que moltes vegades, i salvant honorables excepcions, si la mantenen és perquè no han tingut ocasió d'abandonar-la".

Un poema de Teodor Llorente defineix a la perfecció l'actitud dels qui sí que ho van poder fer. "Mes no vullau que tornen de nou los antics segles, puix morts estan per sempre los Jaumes i els Borrells (...) Dels venerats sepulcres no remogam les cendres". I és per això que, tal com expressa una de les nombroses conclusions destacades per Toni Mollà al pròleg, la relació entre el País Valencià i Catalunya respon a "la història d'unes estructures econòmiques que ens aproximem i d'unes actuacions polítiques i culturals que han tendit a subratllar-ne les divergències". Malgrat la possible lectura pessimista que es pot fer d'aquest estudi, la radiografia que ofereix és prou lúcida per no ser tinguda en compte.

#Nou Temps

EL PRIMER SETMANARI EN CATALÀ

EL NOSTRE, EL TEU!

www.eltemps.cat

FES-TE'N SUBSCRIPTOR

a subscripcions@eltemps.cat
o telefona al 902 131 025